

відповідно до сформованих принципів управління (див. рис.1) розробити сценарії розвитку ТТБ ГЗК, в основі яких лежить стратегічне планування і стратегічне структуроване бачення змін і які є сукупністю змістовних і формалізованих варіантів, що розробляються з метою уявлення та подолання невизначеності, яка виникає в процесі реалізації їх стратегії.

Список літератури

1. **Анчишкин А.И.** Наука - техника - экономика. - 2-е изд. – М.: Экономика, 1989. – 383 с.
2. **Іщук С.О.** Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємства / **С.О. Іщук** // Регіональна економіка, 2008. - № 3. – С. 48–56.
3. **Рябикіна О.Г.** Імперативи розвитку техніко-технологічної бази підприємства як системи / **О.Г. Рябикіна** // Вісник Криворізького технічного університету: Зб. наук. праць, 2011. – Вип. 27. – С.291–295.
4. **Сатановський Р.Л.** Организационное обеспечение гибкости машиностроительного производства / **Р.Л. Сатановский**. - Л.: Машиностроение, 1987. - 182 с.

Рукопис подано до редакції 21.03.13

УДК 658.589

Д.В. КОЛЕСНИКОВ, аспірант, ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ВЕРТИКАЛЬНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто наукові підходи до визначення понять «життєвий цикл галузі» та «життєвий цикл підприємства», на основі яких запропоноване визначення сутності життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури у ГМК України. Запропоновано класифікувати синергетичні ефекти за стадіями життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури та визначити синергетичний ефект його тривалості.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. В умовах постійних змін, динамізму і нестабільності економічного середовища актуальності набуває дослідження життєвого циклу вертикально-інтегрованих структур гірничо-металургійного комплексу (ГМК) України. Це пояснюється підпорядкованістю гірничорудних і металургійних підприємств циклічним законам життєдіяльності, їх потребами проявляти гнучкість, швидко реагувати та адаптуватися до змін, що викликає вплив різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів.

Враховання теоретичних і практичних аспектів циклічного розвитку підприємств ГМК України, дослідження утворення ними вертикально-інтегрованих структур з урахуванням концепції життєвого циклу дозволяє удосконалити механізми формування економічних відносин при різних формах вертикальної інтеграції. Все це підсилює інтерес до дослідження життєвого циклу вертикально-інтегрованих структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження життєвого циклу розглядаються багатьма вченими, серед яких Дж. Стіглер, М. Портер, Дж. Мур, К.Р. Харриген, Л. Грейнер, І. Бланк, Г. Широкова, О.Матюшенко, І. Бернард та ін. У своїх працях ними приділяється багато уваги теоретичним і практичним проблемам життєздатності галузей, підприємств, товарів на різних етапах життєвого циклу.

У науковій літературі існує декілька концепції життєвого циклу, запропоновано чимало моделей та означено стадії, які їм відповідають. Більшість науковців розгляд життєвого циклу уявляють як трирівневу систему: життєвий цикл галузі – життєвий цикл підприємства (організації) – життєвий цикл товару. Саме у такому аспекті відбувається розгляд життєвого циклу і у нашому дослідженні.

Однак, як показав аналіз останніх досліджень і публікацій, життєвий цикл вертикально-інтегрованої структури є досі мало вивченим. Серед науковців відсутній єдиний підхід до трактування поняття «життєвий цикл вертикально-інтегрованої структури». Відповідно, не існує єдності у визначенні класифікації стадій цього життєвого циклу, не приділено увагу особливостям їх формування у вертикально-інтегрованих структурах ГМК України, взагалі не досліджено виникнення синергетичних ефектів на різних стадіях життєвого циклу. Зважаючи на означену проблематику, дослідження життєвого циклу вертикально-інтегрованих структур ГМК України потребує подальшого розвитку.

Постановка завдання. В економічній науці недостатньо ґрунтових досліджень щодо визначення сутності життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури та формування синергетичних ефектів на кожній його стадії. Враховуючи сказане, у статті необхідно на основі розгляду поглядів науковців уточнити сутність поняття «життєвий цикл вертикально-інтегрованої структури», визначити його зміст та удосконалити класифікацію видів синергетичних ефектів за стадіями життєвого циклу вертикально-інтегрованих структур ГМК України.

Викладення матеріалу та результати. Дослідження сутності життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури ґрунтується на визначенні понять «життєвий цикл галузі» та «життєвий цикл підприємства».

Визначення сутності життєвого циклу галузі ґрунтується, в основному, на працях зарубіжних вчених, серед яких теорія життєвого циклу вертикальної інтеграції, запропонована Дж. Стіглером [1], концепції життєвого циклу галузі М. Портера [2] та Дж. Мура [3].

Основна ідея теорії Дж. Стіглера полягає в тому, що коли ринок основного продукту галузі великий, безліч компаній будуть спеціалізуватися на кожній стадії технологічного переділу для максимального одержання економії від спеціалізації. Коли розміри ринку невеликі (на ранніх стадіях розвитку галузі або на етапі її занепаду), галузь буде характеризуватися меншим числом компаній, які будуть змушені підсилювати інтеграцію через більш низькі обсяги збуту або більш високий ступінь невизначеності щодо перспектив розвитку. Таким чином, більш високий ступінь вертикальної інтеграції характеризує «молоді» і «зрілі» галузі, у той час як у період розвитку галузі або її занепаду стимули до вертикальної інтеграції слабшають.

Як на думку, у даній теорії життєвого циклу вертикальної інтеграції Дж. Стіглера не враховується можливість того, що галузь, у якій спостерігається стрімке пошквдження вертикальної інтеграції компаній, вже розвинена. А отже, розвиток і спад інтеграційних процесів галузі буде відбуватися за зовсім іншими етапами, ніж за тими, що зазначені у даній концепції життєвого циклу. Крім того, на погляд К.Р. Харриген [4], дослідження взаємозв'язку поділу праці та вертикальної інтеграції у теорії Дж.Стіглера проводилося з використанням недостатньої кількості даних, що ускладнює узагальнення висновків.

В основу ідеї М. Портера покладено аналіз життєвого циклу галузі відповідно до конкурентних переваг, серед яких виділено чотири детермінанти: забезпеченість факторами виробництва; параметри внутрішнього попиту на продукцію даної галузі; наявність у країні конкурентоспроможних галузей-постачальників; залежність конкурентоспроможності галузі від національних особливостей стратегії, структури і суперництва фірм. М. Портер запропонував модель життєвого циклу галузі, яка включає чотири стадії її розвитку: створена галузь; галузь, що зростає; зріла галузь; галузь у стані спаду або кризи. При цьому кожній стадії розвитку притаманна певна стратегія, що застосовується організаціями [5].

Ідеї Дж. Мура у дослідженні життєвого циклу галузі спрямовані на потреби споживачів [3]. Відповідно до цього науковець виділяє три фази розвитку галузі: фазу функціональності - споживачі-«ранні прибічники»; фазу надійності - споживачі-«рання більшість»; фазу зручності - споживачі-«пізня більшість». Враховуючи сказане можна відзначити, що на думку Дж. Мура життєвий цикл галузі тісно пов'язаний із життєвим циклом товару.

Підсумовуючи результати сучасних досліджень концепцій життєвого циклу галузі, виявлено, що багато науковців, серед яких Дж. Стіглер, М. Портер, К Саймонс, Дж. Мур, Дж. Кристенс та інші, розглядають галузь як вертикально-інтегровану структуру. Ми частково погоджуємося з їх поглядами, однак, вважаємо необхідним не тільки враховувати особливості певної галузі при визначенні стадій її життєвого циклу, а й розглядати життєвий цикл окремої вертикально-інтегрованої структури. Це пояснюється тим, що вертикально-інтегрованою структурою можна вважати як певну галузь народного господарства, так і окрему сукупність бізнес-одиниць (підприємств, організацій, установ), які об'єднані офіційно - із закріпленням статусу в установчих документах, або неофіційно - на умовах кооперації, партнерства, інших форм співпраці. При цьому необхідно досліджувати: де початок утворення і функціонування окремої вертикально-інтегрованої структури; коли настає стадія її розвитку, занепаду тощо.

Оскільки вертикально-інтегрована структура є результатом вертикальної інтеграції певної сукупності підприємств, виникає необхідність у розгляді життєвого циклу підприємства.

Загалом різні науковці щодо трактування сутності життєвого циклу підприємства мають різні підходи. Деякі з них під таким життєвим циклом розуміють сукупність стадій впродовж перебігу життєдіяльності підприємства від його створення до ліквідації (А. Штангрет, О. Копилук [6], Л.

Лігоненко [7]), інші - «сукупність стадій, що створюють закінчене коло розвитку протягом певного проміжку еволюції підприємства» [8], або «загальний період часу від початку діяльності підприємства до природного припинення його існування або відродження на новій основі» (І. Бланк [9]). Є також такі, що життєвий цикл розглядають як об'єктивну реальність або певні закономірності у розвитку (І. Мазур, В. Шапіро, Н. Ольдерогге [10], Н. Родіонова [11]).

Життєвий цикл підприємства відрізняється від тривалості його життя, а тому існує певна суперечливість у твердженні, що він включає стадії від створення до ліквідації, адже необов'язково після занепаду може відбутися ліквідація підприємства.

Найбільш повне трактування сутності життєвого циклу підприємства надає О. Матюшенко, яка визначає його як сукупність стадій, що створюють закінчене коло розвитку протягом певного проміжку еволюції підприємства, кожна з яких характеризується певною системою стратегічних цілей та завдань, особливостями формування ресурсного потенціалу та досягнутими результатами функціонування [8].

Щодо визначення сутності вертикально-інтегрованої структури, то тут є певні особливості. По-перше, якщо розглядати вертикально-інтегровану структуру як об'єднання всіх підприємств за галузевою ознакою, то, безумовно життєвий цикл вертикально-інтегрованої структури можна трактувати як життєвий цикл галузі. По-друге, якщо вертикально-інтегровану структуру визначати як сукупність окремих бізнес-одиниць, які об'єднані між собою, наприклад, за технологічним ланцюгом, то життєвий цикл вертикально-інтегрованої структури можна представляти з позицій життєздатності всіх підприємств, що входять в цю структуру. Якщо говорити про другий варіант визначення життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури, то початок її утворення та закінчення визначається двома основними чинниками: сировинною базою та кінцевим продуктом відповідно. Крім того, підприємства, які входять до складу вертикально-інтегрованої структури, у свою чергу, можуть бути також інтегрованими структурами і об'єднувати у собі декілька структурних елементів. Тому визначення життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури є достатньо складним і комплексним завданням.

Отже, розставивши основні акценти при дослідженні життєвих циклів, ми виділяємо два основні напрями:

Дослідження життєвого циклу окремої галузі, яку, за певних умов, можна розглядати як вертикально-інтегровану структуру.

Дослідження життєвого циклу окремої вертикально-інтегрованої структури, утворення якого засновано на життєвих циклах підприємств, що включаються в неї.

Розглядаючи вертикально-інтегровані структури ГМК України виникає необхідність встановлення тієї стадії життєвого циклу, на якій знаходиться певна структура.

Як показали раніше проведені нами дослідження, необхідність утворення вертикально-інтегрованих структур у ГМК України визначається, перш за все, технологічною доцільністю, яка полягає у забезпеченні якісного перебігу всього виробничого процесу – від видобутку залізорудної сировини до виробництва кінцевої металопродукції. У зв'язку з цим ми вважаємо, що початок встановлення життєвого циклу вертикально-інтегрованих структур ГМК України визначається відповідно до етапів розвитку гірничодобувних підприємств, а завершення цього процесу - етапами розвитку підприємств металургії, які виробляють кінцеву продукцію (товарний металопрокат, труби тощо) та входять до складу цієї структури. При цьому, у зв'язку з тим, що кожна вертикально-інтегрована структура об'єднує в собі декілька структурних ланок технологічного ланцюжка, на нашу думку, доцільно також розглядати знаходження окремого виробничого переділу на певній стадії життєвого циклу.

Взначальним у встановленні того, на якій стадії знаходиться певна вертикально-інтегрована структура є стан розвитку гірничорудних підприємств, які становлять сировинну базу. Саме від стану запасів покладів залізорудної сировини, рівня технології її видобутку та економічного стану підприємств сировинної бази залежать результати та ефективність діяльності підприємств на подальших переділах технологічного ланцюга. Не менш важливим є врахування стану розвитку підприємств металургії, оскільки від результатів реалізації кінцевої продукції залежить стан розвитку всієї вертикально-інтегрованої структури і, відповідно, стадія її життєвого циклу.

Отже, якщо на ринку металопродукції відбувається спад, металургійні підприємства вимушені зменшувати обсяги виробництва, знижувати ціни на металопродукції для підтримання необхідного рівня конкурентоспроможності. Від такої ситуації починають потерпати і гірничо-

рудні підприємства, у яких виникають проблеми зі збутом залізорудної продукції. У результаті може відбутися зниження фінансових результатів і показників рентабельності на всіх етапах переділа, що негативно впливає на операційну діяльність, фінансовий стан і, відповідно, розвиток вертикально-інтегрованої структури ГМК України. Як наслідок дана структура може змінити стадію життєвого циклу і перейти, наприклад, зі стадії стабільності у стадію занепаду. Перехід з однією стадії в іншу може відбутися і у протилежному випадку – при прогресивному розвитку вертикально-інтегрованої структури.

Необхідно також зазначити, що перехід з однієї стадії в іншу не обов'язково може бути послідовним: створення; розвиток; стабільність; старіння (занепаду); ліквідація. Як показав аналіз стану розвитку гірничо-збагачувальних комбінатів, можливий перехід, наприклад, зі стадії розвитку зразу ж у стадію старіння (занепаду) [12,13]. А отже, твердження, що стадії життєвого циклу не мають детермінованої послідовності є обґрунтованими.

З огляду на сказане, набуло подальшого розвитку визначення сутності життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури в ГМК України як сукупності стадій її розвитку, який визначається на кожному етапі - від видобутку залізорудної сировини до виробництва і реалізації металопрокату та іншої кінцевої продукції металургії. При цьому кожна зі стадій характеризується певними специфічними особливостями, цілями, завданнями, синергетичними ефектами, а також можливістю переходу вертикально-інтегрованої структури на іншу стадію життєвого циклу внаслідок приєднання окремих бізнес-одиниць, впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, що супроводжується виникненням синергетичного ефекту тривалості життєвого циклу. На відміну від існуючих визначень, нами враховано особливості функціонування та взаємозв'язку підприємств ГМК України, пріоритетність визначення стану їх розвитку при встановленні стадії життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури, а також формування синергетичних ефектів на кожній стадії та нового виду ефекту - синергетичного ефекту тривалості життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури.

Вперше запропонований нами ефект полягає у тому, що за рахунок зміни складу вертикально-інтегрованої структури у результаті об'єднання, приєднання або від'єднання окремих бізнес-одиниць перехід з однієї стадії життєвого циклу на іншу може прискорюватися або уповільнюватися. Так регулюється тривалість певної стадії життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури та здійснюється управління нею. Слід зазначити, що синергетичний ефект тривалості життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури властивий лише їй, оскільки може визначатися тільки у процесі інтеграції.

З огляду на сказане, запропоновано класифікувати синергетичні ефекти за стадіями життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури та визначати синергетичний ефект його тривалості (рис. 1).

Проявами синергетичного ефекту на стадії створення вертикально-інтегрованої структури у ГМК України, є, наприклад, виникнення нових умов і способів співпраці окремих бізнес-одиниць, що в неї входять, нових можливостей розвитку цієї структури, розширення сировинної бази та/або можливостей збуту, зміни стану ринку, якості менеджменту, корпоративної культури тощо.

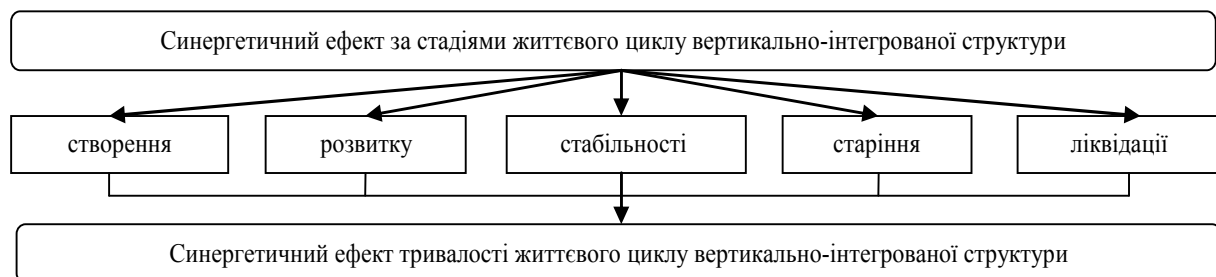

Рис. 1. Класифікація синергетичних ефектів за стадіями життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури

Проявами синергетичного ефекту, що виникає на стадії розвитку вертикально-інтегрованої структури у ГМК України, можна вважати зростання обсягів виробництва та реалізації залізорудної сировини і металопродукції за рахунок ефекту масштабу, відповідно, зниження питомих поточних витрат, можливість застосування нових технологій, покращення комунікаційних зв'язків, якості кадрового складу, зростання можливості залучення додаткових

фінансових ресурсів, зміцнення фінансового стану, зростання ринкової вартості вертикально-інтегрованої структури, підвищення її іміджу і репутації та інше.

На стадії стабільності функціонування вертикально-інтегрованої структури синергетичний ефект може мати ті самі прояви, що і на стадії розвитку, а крім того: можливості покращення стратегічного і податкового планування, скорочення управлінських витрат за рахунок оптимізації управлінських рішень та усунення дублюючих функцій, забезпечення додаткових конкурентних переваг, розширення залучення інформаційних технологій, стабілізація інвестиційних витрат в активи структури, використання досвіду та набутих знань тощо.

Стадія старіння (занепаду) характеризується такими проявами синергетичного ефекту при функціонуванні вертикально-інтегрованої структури: зниженням обсягів виробництва та реалізації залізородної сировини і металопродукції, підвищенням величини собівартості продукції внаслідок інтеграції, збільшенням вартості фінансового капіталу та звуженням можливостей його залучення, перетіканням інтелектуального капіталу в інші підприємницькі структури, підвищенням фінансових та інших видів ризиків, зниженням економічної активності та ринкової вартості вертикально-інтегрованої структури, погіршенням її фінансового стану.

Стадія ліквідації вертикально-інтегрованої структури також супроводжується синергетичним ефектом, основними проявами якого є: вивільнення неефективно залученого капіталу власників бізнес-одиниць, що в неї включаються, можливість виконання зобов'язань перед кредиторами, розширення (звуження) можливостей у постачанні та збуті для окремих бізнес-одиниць, внаслідок ліквідації вертикально-інтегрованої структури, зміна фінансового стану та економічних показників діяльності окремих бізнес-одиниць, зміна ринкової вартості, репутації та іміджу окремих бізнес-одиниць тощо.

Висновки та напрямок подальших досліджень. За результатами проведених досліджень можна зробити такі висновки. У науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування сутності життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури. На основі розгляду наукових досліджень і публікацій щодо цього питання запропоновано під життєвим циклом вертикально-інтегрованої структури у ГМК України розуміти сукупність стадій її розвитку, який визначається на кожному етапі - від видобутку залізородної сировини до виробництва і реалізації металопродукату та іншої кінцевої продукції металургії. Кожна зі стадій життєвого циклу вертикально-інтегрованої структури характеризується певними, специфічними особливостями, цілями, завданнями, синергетичними ефектами, а також можливістю переходу її на іншу стадію життєвого циклу внаслідок приєднання окремих бізнес-одиниць, впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, що супроводжується виникненням синергетичного ефекту тривалості життєвого циклу. Запропоновано класифікувати синергетичний ефект вертикально-інтегрованої структури за стадіями життєвого циклу (синергетичний ефект на стадіях створення, розвитку, стабільності, старіння та ліквідації вертикально-інтегрованої структури), а також виділяти синергетичний ефект тривалості життєвого циклу.

Список літератури

1. **Stigler G. J.** (1951), The division of Labor is limited by the Extent of the market, *Journal of Political Economy*, no 3, pp. 185-193/
2. **Porter M.**, (2000), Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy, *Journal Economic Development Quarterly*, vol 14, no.1, pp. 15-34.
3. **Мур Дж.** Преодоление пропасти: маркетинг и продажа хайтек-продуктов массовому потребителю: Пер. с англ. / Мур Джеффри. – М.: Издательский дом «Вильямс»; 2006. – 368 с.
4. **Harrigan K. R.**, (1985), Vertical Integration and corporate strategy, *The Academy of Management Journal*, vol. 28, no 2, pp. 397-425.
5. **Широкова Г.В.** Жизненный цикл организации: концепции и российская практика / Г. В. Широкова. – СПб.: Высшая школа менеджмента; Изд. дом СПб. гос.ун-та, 2008. – 480 с.
6. **Штангрет А.М., Копилюк О.І.** Антикризове управління підприємством: навч. посібник / А.М. Штангрет, О.І. Копилюк. – К.: Знання, 2007. – 335 с.
7. **Лігоненко Л.О.** Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л.О. Лігоненко. – К.: КНЕУ, 2001. – 580 с.
8. **Матюшенко О.І.** Життєвий цикл підприємства: сутність, моделі, оцінка / О.І. Матюшенко // Проблеми економіки. – 2010. - №4. – С. 82-91
9. **Бланк И.А.** Управление активами / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2000. – 720 с.
10. **Мазур И.И., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г.** Эффективный менеджмент: учеб. пособие для вузов / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге. – М.: Высш. шк., 2003. – 355 с.

11. **Родионова Н.В.** Антикризисный менеджмент : учеб. пособие для вузов / Н.В. Родионова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 223 с.

12. **Нусінов В.Я.** Оцінка соціальної безпеки підприємств гірничо-збагачувальної галузі [Електронний ресурс] / В. Я. Нусінов, К. О. Астаф'єва // Ефективна економіка. – 2012. - №10. - Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

13. **Астаф'єва К.А.** Классификация угроз экономической безопасности согласно жизненным циклам компании / А.К. Астаф'єва // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ: зб. наук . праць. - 2011. - №2(26). - С. 66-70.

Рукопис подано до редакції 21.03.13

УДК 658.27

В.В. БУХАНЕЦЬ, канд.економ. наук, доц., ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКО-СТРАТЕГІЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано теоретико-методологічні засади створення економічного механізму формування економіко-стратегічних можливостей (потенціалу) підприємства, визначені основні його етапи.

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Забезпечення прогресивного економічного розвитку вітчизняної економіки пов'язане з вирішенням проблеми підвищення ефективності формування відповідних ресурсних, стратегічних, економічних можливостей промислових підприємств.

Вирішення проблем економічного і соціального розвитку України у сучасних умовах потребує безперервного руху й оновлення факторів виробництва, і, в першу чергу, засобів виробництва. Також неабияке значення набуває динамічний характер розвитку потенційних можливостей підприємства у відповідності до стратегічних цілей його існування на поточному продуктовому ринку.

Важлива роль відтворювального процесу в забезпеченні прогресивного економічного розвитку вітчизняної економіки, складність завдань, пов'язаних з вирішенням цієї проблеми у сучасних умовах господарювання промислових підприємств обумовлюють необхідність подальших наукових досліджень напрямів підвищення ефективності використання та відтворення їх економіко-стратегічних можливостей і сил.

Необхідність підвищення ефективності використання потенційних можливостей вітчизняних підприємств визначається, насамперед, основною стратегічною метою (ціллю) більшості із них - виживанням в умовах ринку. Вказана мета об'єктивно примушує суб'єктів господарської діяльності мінімізувати витрати ресурсів, які є в їхньому розпорядженні, і водночас виробляти, по можливості, таку кількість продукції, яка задовольнила б існуючий на неї попит. При цьому продукція, вироблена ними, повинна бути конкурентоспроможною, відповідати вимогам споживачів та реалізовуватися в обсягах, близьких до обсягів виробництва.

Аналіз досліджень і публікацій. Методологічні, методичні та прикладні проблеми й питання оцінки величини та ефективності використання потенціалу взагалі досліджували в своїх роботах провідні вітчизняні та закордонні вчені Л.Л.Абалкін, А.І.Анчишкін, В.М.Архипов, М.І.Іванов, І.І.Лукінов, Ф.М.Русинов, Е.Б.Фігурнов [5], Д.А.Черніков, Н.І.Рябикіна [3]. Різні аспекти сутності та ефективності використання окремих елементів потенціалу підприємства й економіки країни в цілому досліджувалися в роботах Ю.Г.Вілчула, А.М.Турило, О.С.Галушко [2], Ю.Ю.Донця, В.Я.Нусінова, В.О.Котлова, В.Л.Кузьменка, О.С.Федоніна [4] та багатьох інших вчених.

Поряд з тим, в економічній теорії та практиці в недостатній мірі вирішено питання оцінювання та відтворення саме економіко-стратегічного потенціалу. Це зумовило вибір теми дослідження та її актуальність, визначило мету і завдання дослідження.

Постановка завдання. У наш час існує нагальна проблема необхідності відновлення виробничого та економічного потенціалу багатьох промислових підприємств та цілих галузей народного господарства за умов обмеженості фінансових і виробничих ресурсів, тобто всього того, що становить потенціал народного господарства. У стратегії розв'язку проблеми росту